

С. С. Булкін,
здобувач, Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID:0000-0002-0964-6540

DOI: 10.32702/2306-6814.2019.19.39

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗЗБИТКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

S. Bulkin,
applicant, Dnipro State University of Agrarian and Economics

DIRECTIONS OF MAINTENANCE OF BREAK-EVEN ACTIVITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Визначено, що головною умовою забезпечення економічної стійкості підприємства є беззбитковість його виробничо-комерційної діяльності. Це обумовлює необхідність розробки концептуального підходу до формування беззбитковості сільськогосподарського підприємства, який забезпечить досягнення, утримання та підвищення економічної ефективності підприємства. Сформовано цілісне уявлення про взаємозв'язок беззбитковості та економічної стійкості підприємства, виокремлено складові її чинники та розроблено напрями досягнення беззбитковості діяльності підприємства на основі системного підходу та концепції беззбитковості.

Виділено систему напрямів забезпечення беззбиткової виробничо-комерційної діяльності підприємства та умови їх застосування. Розроблено та запропоновано диференційовану модель формування беззбитковості сільськогосподарського підприємства відповідно особливостей його функціонування.

Встановлено взаємозв'язок беззбитковості з економічною стійкістю підприємства, а також запропоновано технологічні етапи практичної реалізації моделі формування беззбитковості діяльності сільськогосподарського підприємства, що дозволить своєчасно оцінити поточну економічну ситуацію і обґрунтовувати методи та інструменти забезпечення економічної ефективності сільськогосподарського підприємства.

It is determined that the main condition for ensuring the economic stability of the enterprise is the breakeven of its production and commercial activities. This necessitates the development of a conceptual approach to the formation of break-even agricultural enterprises that will ensure the achievement, maintenance and increase the economic efficiency of the enterprise. Ensuring economic viability related to the application of new techniques, technologies and tools businesses adapt to dynamic environmental conditions that can generate profitability of production.

Formed a holistic view of the relationship break-even and economic viability, its constituent factors singled out and worked towards a break-even operation based on a systemic approach and the concept of breakeven.

The system of directions of maintenance of break-even production and commercial activity of the enterprise and conditions of their application are allocated. Developed and offered a differentiated model of breakeven agricultural enterprise features under its operation.

The interrelation break even with the economic stability of the enterprise; technological stages of practical realization of model of break-even formation of activity of agricultural enterprise are offered, which will allow to evaluate in due time the current economic situation and to substantiate methods and tools for ensuring economic efficiency of agricultural enterprise.

Based on the theoretical developments and practical recommendations of agricultural economists, as well as our own research, we have identified and systematized measures to reduce the cost of production of agricultural enterprises by dividing them into four groups: technological, technical, organizational and economic, social. It is proved that the introduction of modern resource-saving technologies in production allows to optimize and reduce the costs of agricultural enterprises for production of products and to increase its efficiency while increasing the productivity of crops and productivity of animals, as well as improving the quality of products.

Ключові слова: беззбитковість, виручка, диференційована модель, затрати, економічна стійкість, маржинальний дохід, реалізація, ресурси, сільськогосподарське підприємство.

Key words: profitability, revenue, differentiated model, costs, economic stability, profit margins, sales, resources, agricultural enterprise.

ВСТУП

Забезпечення ефективного розвитку сільського господарства посідає центральне місце серед багатьох проблем сучасності, що обумовлено ключовою роллю аграрного сектора в соціально-економічному прогресі суспільства. Більшість сільськогосподарських підприємств України не здатні в сучасних умовах здійснювати високоефективну виробничо-комерційну діяльність, що негативно позначається на рівні їх економічної стійкості та можливостях її забезпечення.

Забезпечення економічної стійкості підприємств пов'язане із застосуванням новітніх методів, технологій та інструментів адаптації підприємства до динамічних умов зовнішнього середовища, здатних формувати беззбитковість виробництва. Досягнення беззбиткової діяльності є об'єктивною передумовою отримання прибутку, який забезпечує самоокупність та самофінансування і на цій основі формування економічної стійкості й фінансової безпеки підприємства. Дослідженню теорії, методології та розробки заходів щодо забезпечення економічної стійкості та підвищенню ефективності підприємств присвятили праці С. Анохін, В. Аранчій, О. Арефєва, О. Березін, І. Вініченко, О. Добровольська, П. Макаренко, Л. Мельник, І. Павлов, С. Покропивний, П. Саблук, О. Сокол, М. Удовиченко [1—12] та ін.

Проте недостатньо дослідженими залишаються питання системного підходу до розуміння стійкості як комплексної економічної характеристики, взаємозв'язку беззбитковості з економічною стійкістю підприємства, розробки інструментарію управлінського процесу та ефективних способів її забезпечення, організаційно-економічних заходів реалізації стратегії стійкого розвитку. У цьому аспекті особливої актуальності набуває дослідження взаємозв'язку беззбитковості та економічної стійкості, їх ролі у підвищенні ефективності функціонування аграрних підприємств і розробка практичних рекомендацій щодо їх забезпечення. Необхідною є також розробка як стратегії забезпечення підприємств ресурсами, так і ефективної системи управління ними, зокрема запровадження відповідного механізму управління.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Диференціація напрямів досягнення беззбитковості як перехідної межі до рентабельної виробничо-комерційної діяльності сільськогосподарських підприємств і

поступового формування економічної стійкості передбачає розробку ефективних методів та інструментів їх реалізації. Вивчення теоретичних розробок і практичних рекомендацій економістів-аграрників [2; 4—7; 10—12], а також власні дослідження, дозволили розробити модель формування беззбитковості, диференційовану залежно від стану ефективності підприємства та типу економічної стійкості (рис. 1).

Якщо підприємство є збитковим, то для досягнення беззбитковості виробничо-комерційної діяльності йому необхідно забезпечити формування цін, а також змінних та постійних витрат на виробництво й реалізацію продукції на рівні критичних значень. Відносно ціни продажів таким значенням є мінімально допустимий рівень необхідний для покриття постійних витрат підприємства (ціна дорівнює собівартості одиниці продукції), а прибуток і рентабельність у цьому випадку дорівнюють нулю. Зниження ціни продажів нижче даного рівня призведе до збитковості діяльності. Відповідно, відносно змінних витрат і постійних витрат критичним є рівень, перевищення якого також веде до збитковості діяльності підприємства.

Максимально допустимим рівнем змінних або постійних витрат, буде рівень, при якому сума питомих змінних і постійних витрат дорівнює ціні продажів одиниці продукції. За критичного рівня змінних витрат, постійних витрат та ціни продажів буде досягнуто рівня беззбитковості виробничо-комерційної діяльності, який умовно можна назвати "критичним рівнем", оскільки при ньому підприємство подолає збитковість, але отримувати прибуток не буде. Досягнення беззбитковості виробничо-комерційної діяльності в цьому випадку дає можливість підприємству захистити власний капітал від його часткової або повної втрати внаслідок збиткової діяльності як економічної бази для формування економічної стійкості. Однак для забезпечення економічної стійкості підприємству необхідно забезпечити рівень економічної ефективності виробничо-комерційної діяльності, що дозволяє забезпечити самоокупність і самофінансування, як показано на рисунку 1 та повертає його у вихідну точку.

У ситуації, коли підприємство функціонує ефективно, але рівень прибутку є критично низьким, тобто не забезпечується самоокупність діяльності, а отже, економічна стійкість, воно повинно: по-перше, визначити резерви щодо збільшення ціни продажів вище її кри-

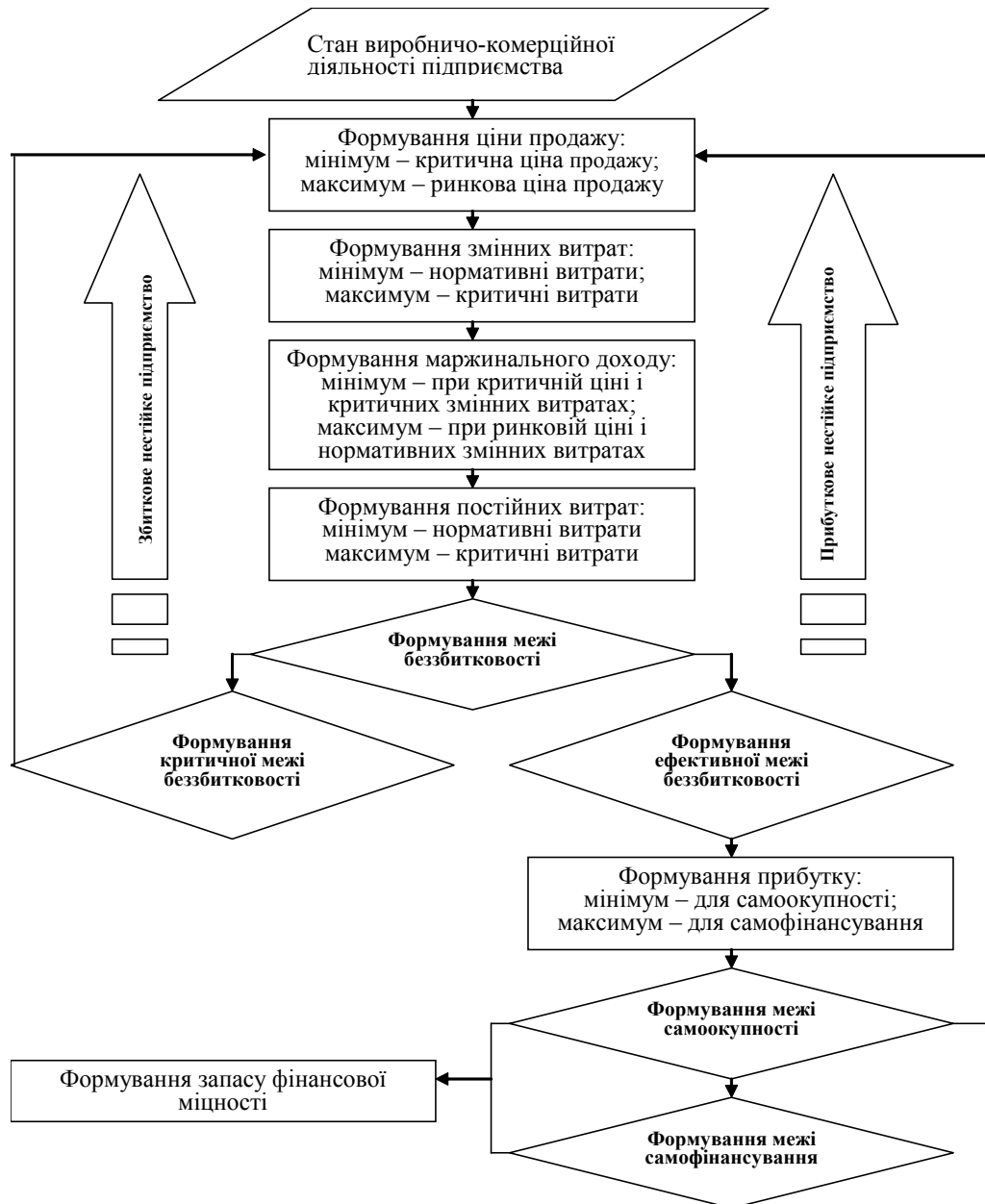

Рис. 1. Диференційована модель формування беззбитковості сільськогосподарського підприємства

тичного рівня і прагнути до реалізації продукції за максимально можливими ринковими цінами; по-друге, знижувати постійні та змінні витрати необхідно до межі їх нормативно встановленого рівня. У цьому випадку підприємство досягне беззбитковості виробничо-комерційної діяльності, рівень якого відповідатиме прибутковому обсягу продажів. Такий рівень беззбитковості доцільно назвати "ефективним рівнем беззбитковості" (тобто забезпечує отримання прибутку). Отримання прибутку після подолання порогу беззбитковості дає можливість збільшувати власний оборотний капітал як головне джерело фінансування оборотних активів підприємства і, як наслідок, забезпечувати його стійкість. Водночас підприємство повинно прагнути до стійкого зростання прибутку в межах необхідних для самоокупності, а в подальшому — самофінансування, що аналогічно першому випадку, також повертає його до вихідного стану (рис. 1).

Підприємство, що ефективно функціонує та економічно стійке, повинно за рахунок регулювання цін (прагнути до максимально можливих ринкових цін реалізації) та змінних і постійних витрат (встановлення нормативного рівня) формувати ефективний рівень беззбитковості виробничо-комерційної діяльності, забезпечувати отримання прибутку необхідного для самофінансування, що, в свою чергу, дозволить сформувати значний запас економічної міцності та підтримувати на цій основі стійкість у довгостроковому періоді.

Згідно із запропонованою структурно-логічною моделлю беззбитковості можна констатувати, що система напрямів її досягнення укрупнено складається з регулювання цін, змінних і постійних витрат, а також обсягів виробництва. У разі обґрунтування заходів досягнення беззбитковості виробничо-комерційної діяльності підприємство повинно: забезпечити формування інформації, яка має оцінити можливі напрямки досяг-

Рис. 2. Технологічні етапи практичної реалізації моделі формування беззбитковості діяльності сільськогосподарського підприємства

нення беззбиткової діяльності; дати оцінку основних показників, що характеризують його виробничу та збутову діяльність; виявити напрями коригування економічної, цінової, маркетингової та асортиментної політики підприємства, що дозволить сформувати цілісну модель формування беззбитковості. Пропоновані нами етапи практичної реалізації моделі беззбитковості виробничо-комерційної діяльності сільськогосподарських підприємств, відображено на рисунку 2.

Досягнення беззбитковості діяльності підприємства вимагає ефективного інформаційного забезпечення — процесу збору та обробки інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень (перший етап технології розробки моделі беззбитковості). Пропонуємо такі об'єкти інформаційного спостереження:

1) зовнішні об'єкти: ринки збуту продукції за обсягом пропозиції продукції на ринку і величиною еластичності попиту на неї; рівень та динаміка ринкових цін на продукцію; форми і види конкуренції на ринку та ціни конкурентів;

2) об'єкти внутрішньогосподарської інформації: види продукції підприємства та обсяги її виробництва й продажу; рівень витрат ресурсів на виробництво та реалізацію продукції; рівень витрат за місцем виникнення, центрами відповідальності і структурним підрозділом; рівень виручки від реалізації продукції та маржинального доходу, який визначає ефективність процесу реалізації і раціональну структуру реалізованої продукції; рівень доходів за місцями виникнення, центрами відповідальності та структурним підрозділом; рівень фінансових результатів від виробництва й реалізації продукції

та в цілому діяльності підприємства.

Ефективне інформаційне забезпечення є обов'язковим фактором досягнення беззбитковості діяльності підприємства. Воно дозволяє дати достовірну оцінку діяльності підприємства, визначити його можливості з досягнення беззбитковості та завчасно виявити фактори, які їх обмежують. У свою чергу, якість інформації визначається рівнем організації бухгалтерського, управлінського обліку, а також ефективною роботою фахівців підприємства. Відповідно, для цього повинні бути в повному обсязі реалізовані всі функції та повноваження головних спеціалістів підприємства й підрозділів. На основі оцінки об'єктів інформації підприємством проводиться корегування основних напрямів цінової, маркетингової, асортиментної політики підприємства, політики уп-

равління витратами й доходами підприємства, що дозволяє виявити та обґрунтувати систему заходів досягнення беззбитковості. Таким чином, система напрямів досягнення беззбитковості діяльності підприємства переорієнтується в систему конкретних заходів.

Система заходів щодо досягнення беззбитковості є індивідуальною для кожного сільськогосподарського підприємства, але багато в чому схожа. Для ідентифікації заходів щодо досягнення беззбитковості та обґрунтування управлінських рішень щодо їх реалізації, нами проведена оцінка економічної ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств Дніпропетровської області. Вважаємо, що проведення сільськогосподарськими підприємствами власної цінової політики з метою досягнення беззбитковості діяльності, в сучасних економічних умовах є неможливим. Причина полягає в тому, що сільгосптоваровиробники виступають зі своєю продукцією на ринку, де досить високий ступінь конкуренції, в результаті чого вони не в змозі диктувати свої умови покупцям, оскільки змушені при формуванні цін враховувати існуюче співвідношення попиту й пропозиції на продукцію.

З іншого боку, процес ціноутворення на продукцію сільськогосподарських підприємств знаходиться під впливом держави і переробних підприємств. Держава здійснює вплив на ціни реалізації продукції сільськогосподарських підприємств за допомогою регулювання ринку сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства. Інструментами такого регулювання є проведення закупівельних та товарних інтервенцій, а також здійснення заставних операцій на ринку зерна, засто-

сування заходів з обмеження експорту зерна, а також механізм митно-тарифного регулювання ринків сільськогосподарської продукції [3; 4].

У свою чергу, переробні підприємства, як основні споживачі сільськогосподарської сировини, мають монопольне становище на товарному ринку і фактично "диктують" ціни сільгоспвиробникам, з якими останні, зважаючи на особливості сільськогосподарської продукції (наявність швидкопсувних товарів, відсутність відповідних умов зберігання тощо), змушені погоджуватися.

Однак, незважаючи на вказані способи регулювання цін на аграрну продукцію, сільськогосподарські підприємства мають можливості реалізовувати продукцію за вищими цінами. Зокрема ці можливості реалізуються через вибір найбільш вигідних каналів її реалізації. Градація каналів збуту сільськогосподарської продукції за рівнем рентабельності очевидна: найбільш прибутковими є ринкові продажі, але вони пов'язані з певними ризиками як цінових коливань, так і своєчасності оплати продукції; державні закупівлі сільськогосподарської продукції несуть елемент стабільності для підприємства, але закупівельна ціна не завжди відображає реальні витрати на виробництво, транспортування та післязбиральної доробки продукції; реалізація продукції населенню в рахунок оплати праці, як специфічний вид реалізації, обумовлений соціальними особливостями сільськогосподарських підприємств, оскільки ціни не перевищують рівня витрат на виробництво продукції.

Важливим фактором, який впливає на ціни аграріїв, є якісні параметри виробленої продукції. Практика господарювання сільськогосподарських підприємств показує, що виробництво високоякісної продукції забезпечує кращі умови її реалізації, менші цінові ризики та має більш низьку амплітуду коливання цін у порівнянні з низькоякісною продукцією. У свою чергу, підвищення якості продукції як тваринництва, так і рослинництва можливо насамперед шляхом оптимізації технології вирощування тварин та обробітку культур, а також за рахунок використання елітних сортів сільськогосподарських культур і високопродуктивних порід тварин.

Таким чином, система заходів щодо коригування цінової політики сільськогосподарського підприємства включає: поліпшення якості виробленої сільськогосподарської продукції; раціоналізація процесу її зберігання та оптимізація каналів збуту; переорієнтація з витратної концепції ціноутворення на концепцію беззбитковості; удосконалення спеціалізації та диверсифікації виробництва продукції тощо.

Коригування асортиментної політики сільськогосподарського підприємства з метою досягнення беззбитковості діяльності має ряд особливостей і обмежень в силу специфічності самої галузі. Практика показує, що, незважаючи на низьку ефективність або навіть збитковість виробництва тих чи інших видів продукції рослинництва і тваринництва, підприємства не змінюють сформовану структуру своєї продукції. Причиною є не тільки відсутність досвіду управління асортиментною та маркетинговою діяльністю, але й обмеження технології виробництва, агротехніки, необхідності збереження навіть малоефективних галузей для нівелювання сезонного характеру виробництва, збереження робочих місць тощо. Крім того, під час коригування асортиментної по-

літики підприємству слід враховувати також обмеження, які не пов'язані з особливостями сільського господарства, а носять економічний характер. Зокрема використання основних засобів та матеріальних ресурсів для збільшення обсягів виробництва, обмежується їх високою вартістю. Ефективним рішенням для коригування асортиментної політики сільськогосподарських підприємств, враховуючи наявність та необхідність збереження деяких збиткових видів продукції в силу специфіки галузі в цілому, на наш погляд, є використання показника маржинального доходу при обґрунтуванні певних змін в асортименті продукції.

Грунтуючись на теоретичних розробках і практичних рекомендаціях економістів-аграрників [1; 2; 5—8], а також власних досліджень, ми виявили і систематизували заходи щодо зниження витрат на виробництво продукції сільськогосподарських підприємств, розділивши їх на чотири групи.

Технологічні: застосування сучасних технологій виробництва сільськогосподарських культур, застосування елітних сортів сільськогосподарських культур та високопродуктивних тварин, оптимальна структура повівів та поголів'я, застосування ресурсоощадних технологій.

Технічні: застосування ефективного комплексу машин і техніки, застосування високо технологічно оснащених виробничих приміщень, нормування витрат ПММ, мінеральних добрив, засобів захисту рослин, догляду тварин тощо.

Організаційно-економічні: застосування сучасних форм організації праці та її оплати, формування ефективної системи обслуговування та управління виробництвом і підприємством, удосконалення системи планування, обліку та контролю витрат.

Соціальні: підбір висококваліфікованих кадрів, підвищення кваліфікації працівників, покращення умов праці та техніки безпеки, охорона навколишнього середовища.

У системі зазначених заходів, на наш погляд, визначальне значення мають заходи технологічного характеру, оскільки від застосовуваної підприємством технології обробітку сільськогосподарських культур і вирощування тварин, її дотримання та ефективної реалізації залежить рівень витрат на виробництво сільськогосподарської продукції. З іншого боку, приймаючи рішення про зниження змінних або постійних витрат необхідно враховувати, щоб можливі зміни не призводили до порушення технології, зниження якості ресурсів та продукції. Крім того, технологічні заходи прямо або опосередковано взаємопов'язані з іншими групами заходів щодо зниження витрат, наприклад, технологія визначає необхідний комплекс машин і сільськогосподарської техніки, кваліфікацію працівників підприємства тощо.

Впровадження сучасних ресурсозберігаючих технологій у виробництво дозволяє оптимізувати і скоротити витрати сільськогосподарських підприємств на виробництво продукції та підвищити його ефективність за одночасного зростання урожайності культур й продуктивності тварин, а також підвищенні якості продукції. Зокрема, сучасні ресурсозберігаючі технології обробітку сільськогосподарських культур, спрямовані на раціональне економічно обґрунтоване застосування насіння, добрив і отрутохімікатів; підвищення ефективності роботи техніки; поліпшення якості продукції; захисту на-

вколишнього середовища з урахуванням родючості ґрунту, стану рослин, природно-кліматичних умов. Впровадження цих технологій знижує витрати палива в середньому в 2—3 рази, затрати праці — в 2,5 рази і, відповідно, витрати на оплату праці, кількісне зменшення техніки та обладнання, витрати з її експлуатації та обслуговування, обсяги робіт та потреби в робочій силі внаслідок скорочення числа виробничих операцій [10]. Це, в свою чергу, забезпечує економічний ефект і зростання ефективності в цілому.

ВИСНОВОК

Процес функціонування підприємств та підтримку їх економічної ефективності необхідно розглядати як складову управління беззбитковістю його виробничо-комерційної діяльності. У процесі дослідження обґрунтовано взаємозв'язок, підпорядкованість і технологію взаємодії виробничого процесу, беззбитковості та економічної ефективності. На основі напрямів досягнення беззбитковості виробничо-комерційної діяльності аграрного підприємства розроблено та запропоновано диференційовану модель формування беззбитковості сільськогосподарського підприємства відповідно особливостей його функціонування. Під час її розробки за основу був узятий показник маржинального доходу, оскільки у разі обґрунтування управлінських рішень щодо зміни асортименту і структури продукції, він більш інформативний, ніж показник виручки від реалізації продукції. Відповідно до концепції беззбитковості запропоновано заходи забезпечення економічної ефективності з поділом їх на чотири групи: технологічні, технічні, організаційно-економічні, соціальні.

Література:

1. Анохин С.Н. Основы экономической устойчивости предприятий в рыночной экономике [Текст] / С.Н. Анохин. — Саратов: Саратов. гос. техн. ун-т, 2000. — 44 с.
2. Аранчій В.І. Інтегральні підходи до оцінювання економічної стійкості аграрних підприємств [Текст] / В.І. Аранчій, М.О. Удовиченко // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. — Полтава: ПДАА. — 2012. — Спецвипуск. — С. 10—12.
3. Ареф'єва О.В. Оцінка рівня економічної стійкості підприємства / О.В. Ареф'єва // Актуальні проблеми економіки. — 2011. — № 7 (72). — С. 109—117.
4. Березін О.В. Економіка підприємства [Текст]: навчальний посібник / О.В. Березін, Л.М. Березіна, Н.В. Бутенко. — К.: Знання, 2009. — 390 с.
5. Вініченко І.І. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: стан і перспективи [Текст] / І.І. Вініченко // Агросвіт. — 2013. — № 21. — С. 10—13.
6. Добровольська О.В. Класифікація факторів впливу на економічну стійкість підприємств / О.В. Добровольська // Інвестиції: практика та досвід. — 2007. — № 8. — С. 23—27.
7. Мельник Л.Ю., Макаренко П.М., Кириленко І.Г. Економічна теорія на межі тисячоліть: навчальний посібник [Текст] / Л.Ю. Мельник, П.М. Макаренко, І.Г. Кириленко. — К.: ІАЕ УААН, 2003. — 748 с.
8. Павлов І.Д. Модели принятия управленческих решений: сб. науч. трудов [Текст] / І.Д. Павлов, Г.П. Брехаря, А.В. Радкевич. — Запоріжжя: ЗНУ, 2005. — 321 с.

9. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: підручник [Текст] / С.Ф. Покропивний. — К.: Наукова думка, 2000. — 473 с.

10. Саблук П.Т. Інвестиційна привабливість аграрно-промислового виробництва регіонів України [Текст] / П.Т. Саблук [та ін.] / Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки". — К., 2005. — 478 с.

11. Сокол О.Г. Дослідження впливу чинників на економічну стійкість сільськогосподарських підприємств [Текст] / О.Г. Сокол // Агросвіт. — 2008. — № 1. — С. 21—25.

12. Удовиченко М.О. Теоретичні аспекти економічної стійкості сільськогосподарських підприємств [Текст] / М.О. Удовиченко // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. — Полтава: ПДАА. — 2011. — Вип. 3. — Т. 2. — С. 149—152.

References:

1. Anohin, S.N. (2000), *Osnovy jekonomicheskoy ustojchivosti predpriyatij v rynochnoj jekonomike* [Fundamentals of economic stability of the enterprises in a market economy], Sarat.gos.tehn.un-t, Saratov, Russia.
2. Aranchij, V.I. and Udovychenko, M.O. (2012), "Integrated approaches to evaluating economic stability of agricultural enterprises", *Naukovi pratsi Poltavs'koi derzhavnoi ahrarnoi akademii*, vol. 1, pp. 10—12.
3. Aref'ieva, O.V. (2011), "Evaluation of the economic viability", *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 7 (72), pp. 109—117.
4. Berezin, O.V. Berezina, L.M. and Butenko, N.V. (2009), *Ekonomika pidpriemstva* [Enterprise Economics], Znannia, Kyiv, Ukraine.
5. Vinichenko, I.I (2013), "The competitiveness of agricultural enterprises: state and prospects", *Ahrosvit*, vol. 21, pp. 10—13.
6. Dobrovol's'ka, O.V. (2007), "Classification of factors influencing the economic stability of the enterprises", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 8, pp. 23—27.
7. Mel'nyk, L.Yu. Makarenko, P.M. and Kyrylenko, I.H. (2003), *Ekonomichna teoriia na mezhi tysiacholit'* [Economic theory on the turn of the millennium], IAE UAAN, Kyiv, Ukraine.
8. Pavlov, I. D. Breharja, G. P. and Radkevich, A.V. (2005), *Modeli prinjatija upravlencheskih reshenij* [Models of management decision-making], ZNU, Zaporozhye, Ukraine.
9. Pokropyvnyj, S.F. (2000), *Ekonomika pidpriemstva* [Enterprise economy], Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.
10. Sabluk, P. T. (2005), *Investytsijna pryvablyvist' ahrarno-promyslovoho vyrobnytstva rehioniv Ukrainy* [Investment attractiveness of the agro-industrial regions of Ukraine], *Natsional'nyj naukovyj tsentr "Instytut ahrarnoi ekonomiky"*, Kyiv, Ukraine.
11. Sokol, O.H. (2008), "The influence factors on the economic stability of agricultural enterprises", *Ahrosvit*, vol. 1, pp. 21—25.
12. Udovychenko, M.O. (2009), "Theoretical aspects of economic stability agricultural enterprises", *Naukovi pratsi Poltavs'koi derzhavnoi ahrarnoi akademii*, vol. 3, pp. 149—152.

Стаття надійшла до редакції 01.10.2019 р.